

PRILOG
PROUČAVANJU
LEKSIČKIH
RAZLIKA IZMEĐU
GOVORA BLATA I
VELE LUKE (I)

Petar Milat Panža
Horvaćanska cesta 176
HR 10000 Zagreb
petar_milat@yahoo.com

Primljeno: 13.4.2020.

UDK 81'282.2(497.5Korčula)

Sažetak: Velolučki i blatski lokalni govori potekli su iz istog izvora, no među njima ima razlika. Poglavitno kad je riječ o fonologiji, a postoje razlike i u morfologiji. Sintaktičkih razlika praktično nema. Najznačajnija, ako ne i jedina, razlika je u uporabi akuzativa u mjesnom značenju, umjesto lokativa. U prilogima koji slijede osvjetlit će se, barem manjim dijelom, leksičke razlike različitog podrijetla, ponajviše romanskog, a autor će se dotaknuti i razlika koje potječu iz slavenskog utjecaja.

Ključne riječi: Blato, Vela Luka, govor, leksičke razlike

Uvod

Iako su velolučki i blatski lokalni govori potekli iz istog izvora, među njima ima i razlika, poglavito u oblasti fonologije,¹ a ima i morfoloških razlika. Sintaktičkih razlika praktično nema. Svakako je najznačajnija, ako ne i jedina, razlika uporaba akuzativa u mjesnom značenju, umjesto lokativa: 'Bi san u Luku' umjesto 'Bi san u Luci'.

U prilogima koji slijede osvjetlit ću barem manjim dijelom leksičke razlike različitog podrijetla, ponajviše romanskog, a dotaknut ću se i razlika koje potječu iz slavenskog utjecaja. O leksičkim jedinicama iz slavenskog utjecaja mnogo bi više, stručnije i sadržajnije mogli zboriti kroatisti! Ostali utjecaji veoma su rijetki. S obzirom na golem utjecaj neolatinskih govora na naše lokalne govore najzanimljivije su upravo razlike koje potječu iz tog utjecaja. Jesu li riječi kojih danas nema bile žive u blatskom govoru i kada su nestale iz uporabe možemo tek nagađati. Javno objavljeni pisani izvori ih ne bilježe, a nisam ih niti čuo od ispitanika u tijeku pripreme materijala za *Rječnik govora Blata na Korčuli*.

Iako su velolučki i blatski lokalni govori potekli iz istog izvora, među njima ima fonoloških i morfoloških razlika. Sintaktičkih razlika praktično nema. Svakako je najznačajnija razlika uporaba akuzativa u mjesnom značenju, umjesto lokativa: 'Bi san u Luku' umjesto 'Bi san u Luci'.

Ovaj sam članak pisao u vrijeme prikupljanja materijala za drugo izdanje *Rječnika*, pa sam ga dopunio s dosta novih natuknica. Nažalost, sve je manje jako starih ljudi koji bi se mogli sjećati riječi

koje su nekada bile u uporabi. I dalje tvrdim da je pisati rječnik *ki ulivāt vōdu u profūnat*, nikad kraja! Veliko neistraženo vrelo nezabilježenih riječi i novih značenja krije se u privatnim pohranama pojedinih blatskih obitelji do kojih nisam uspio doći.

Leksik se raslojava, leksemi prelaze iz aktivnog u pasivni leksik. Pasivni leksik čine zastarjele riječi, riječi koje nestaju iz govora. Raslojavanje se događa i u prostoru, pa tako govorimo o lokalizmima (odnosi se na jedan uski mjesni govor), o regionalizmima (odnosi se na skupinu mjesnih govora), o dijalektalizmima (odnosi se na cijelo područje triju narječja: štokavskog, čakavskog i kajkavskog). Ako ovu podjelu primijenimo na riječi koje su predmet ove raščlambe, možemo kazati da su, primjerice, **ćodo** i **santuleška** lokalizmi, **alaik** i **štrambaj** su regionalizmi, a **sagula** je dijalektalizam!

Velolučke riječi sam preuzeo iz tri izvora. Riječ je o knjizi Branka Žuvele „Luške riči“, rukopisu Marka Šeparovića Bogomoje „Hrvatski narodni život i običaji u Veloj Luci“ i zbirci pjesama Šime Vučetića „Libro Dubaja Marusa“. U *Luškim ričima* prema tvrdnji autora ima oko 5.000 osnovnih natuknica, uz napomenu da se radi o dijalektnim riječima s kraja 20. stoljeća. No, kako autor izvedenice najčešće navodi pod osnovnom natuknicom, čini se da je broj natuknica veći. Uz rukopis Marka Šeparovića Bogomoje, publiciran 2020., priredio sam osvrt na jezik i pripadajući rječnik s oko 1.500 natuknica (Milat Panža 2020: 237-298). Još više riječi (1800) obuhvatila je navedena Vučetićeva zbirka pjesama. Šime Vučetić je napisao opsežan popratni rječnik kako bi čitatelj njegovih pjesama, koji ne pripada istom jezičnom krugu, 'uhvatio' smisao izrečenog.² Pregledom ovih izvora došao sam do nekoliko stotina leksema kojih, po mojim dosadašnjim saznanjima, nema u govoru Blata. Riječi koje slijede čine tek neznatan, može se reći zanemariv dio leksičkih jedinica koje čine razliku između ova dva, po ogromnoj većini leksičkih elemenata, identična govora.

Leksičke razlike romanskoga podrijetla

Iako su dugo vremena slavisti bili uvjereni da su oni jedini 'nadležni' proučavati hrvatski jezik,

1 O fonologiji govora Vele Luke pisao je Branko Žuvela Doda u *Gramatici luškega govora*.

2 Rječnik mi je stavila na raspolaganje Udruga Šime Vučetić iz Zagreba, na čemu joj zahvaljujem.

Pregledom Žuvelinih „Luških riči“, Bogomojinog i Vučetićevog rječnika, došao sam do nekoliko stotina leksema kojih, po mojim dosadašnjim saznanjima, nema u govoru Blata.

jedan je poznati hrvatski jezikoslovac naposljetku ustvrdio da **nema slavistike bez romanistike!** Priznao je da se ne može kvalitetno proučavati hrvatski jezik sa svoja tri narječja – štokavskim, kajkavskim i čakavskim – bez proučavanja romanskih utjecaja, poglavito na naše čakavske govore. Pod pojmom **romanski utjecaji** razumijevamo ostatke iz latinskog preko dalmatskog (starodalmatskog, dalmatoromanskog), potom ostatke iz mletačkog i svih drugih talijanskih narječja, te u konačnici utjecaje standardnog talijanskog jezika. Drugu skupinu vrijednu istraživanja čini leksik slavenskog podrijetla, koji se pojavljuje u govoru Vele Luke, a nema ga u blatskom govoru.

U nastavku su navedeni leksemi romanskoga podrijetla. Primijetit ćete da su neke riječi naglašene, a neke nisu. Žuvela sve riječi naglašava s tri naglasaka standardnoga hrvatskog jezika: kratkosilazni (˘), dugosilazni (ˆ) i dugouzlazni (˙), Bogomoja također koristi tri ista naglasaka, s time da dugosilazni upotrebljava i kao oznaku duljine, kako je to nekada bilo uobičajeno, osim na prvom slogu, a Vučetić rijetko naglašava riječi, uz napomenu na početku Rječnika da je ... *‘akut [je] naznačen, ne svugdje, znakom uzlaznog ...!* Stoga Vučetićeve riječi donosim onako kako ih je autor napisao u Rječniku. Akut znači čakavski akut ili zavnuti naglasak (~), koji je znanstveno verificiran u velolučkom govoru!

Alàik je prilog, a znači ‘tik, uz’, spada u oblast pomorske terminologije, a koje iz razumljivih razloga nema u blatskom ni u smokvičkom vokabularu. Usput, riječ **alāj** u uporabi je u gradu Korčuli i Lombardi s istim značenjem. Radi se o velolučkoj prilagodbi mletačkog pomorskog izraza **[vegnir] a lai** (< ladi < lati < lato ‘strana, bok’) koji znači ‘pristati uz bok broda, tik uz obalu’. Riječ je

o mlađoj posuđenici iz doba Mletačke republike upravo zahvaljujući činjenici što su u Velu Luku u velikom broju uplovljavali brodovi pod mletačkom zastavom, koji su morali **kostāvāt** ‘pristajati’, pa je riječ bila u svakodnevnoj uporabi te je lako prešla u vokabular lokalnog puka. Naravno, ne treba isključiti ni mogućnost da su je donijeli velolučki pomorci koji su služili na brodovima Mletačke republike. Na hrvatskoj strani Jadrana u uporabi su oblici *alaj, alajo* za isto značenje.

Arsnik je kemijski element arsen (u nekim ćete izvorima naići i na turcizam **sičan**, što na tur. znači ‘miš’) u velolučki je govor dospio iz sjevernotalijanskih govora od arsinico (tal. arsénico), u kojima pored izuzetno otrovnog kemijskog elementa, ima i preneseno, figurativno značenje: gorka tvar općenito, posebno loše vino! Odatle i velolučko značenje ‘gorka tvar’. U velolučki govor je vjerojatno ušla od pomoraca s brodova koji su uplovljavali u Velu Luku ili koji su plovili na mletačkim brodovima.

Aûžo je prilog, a znači ‘poput’. To je čisti talijanizam: **a uso di** u značenju ‘po načinu, na način, kao’. Uso (od lat. usus, što je part. perf. gl. uti ‘običavati, imati običaj; upotrebljavati’) znači ‘uporaba; običaj, navada’.

Baladinêva je ‘obična udikovina’ ili ‘bekovina’, biljka lat. naziva Viburnum opulus. U velolučki je govor došla od tal. palla di neve. Narodna imena ove biljke su: hudika, bobut, udika, smrdljika bijela, šibikovina, a najčešći je hudika bekovina. Valja imati na umu da tal. palla di neve znači i ‘gruda snijega’, što se odrazilo i u našim nazivima uzgojne vrste (lat. var. sterile), koja ima velike okrugle cvjetove poput gruda snijega, a koji su posve sterilni, i koja se naziva ‘snježne grude’ i ‘snježna kraljica’! Nije naodmet znati da se ista biljka na tal. naziva pallone di neve, dosl. prevedeno ‘snježna lopta’, ili pallone di maggio, što znači ‘svibanjska udikovina’, jer cvjeta u svibnju – lipnju. U mlet. je narječju to dalo oblik balon de neve! Ovu biljku ne valja miješati s biljkom lat. naziva Iberis sempervirens, koja također podsjeća na snijeg, a imena su joj ‘snješak’, ‘snježnica’, ‘ognjica’, ‘vazdazelena ognjica’, koju Velolučani zovu **nêvica**, a Blačani **snîg!**

Baluncín je ‘čaplja’. Ovu riječ je evidentirao Žuvela u *Luškim ričima* u popisu faune, ne navodeći značenje. U Dubrovniku je u uporabi **balunčin** za isto značenje. Upravo je dubrovački oblik naveden u

velikom rječniku HAZU, poznatom pod popularnim nazivom *Akademijin rječnik*. Uvidom u Skokove i Vinjine radove **baluncin** sa značenjem 'čaplja' živ je jedino u Dubrovniku i Veloj Luci! **Bala, balina, balota, balun, baluncin** – sve su to izvedenice od mlet. bala, s nekoliko značenja (svežanj; namotaj tekstila; puščana / topovska kugla). **Baluncin** u tal. glasi palloncino a značenje je 'mali balon, loptica, lampion od papira', dok mlet. **balonzin** znači 'lampion kao dekorativni element za svečanosti'. Ne znam objasniti motivaciju veze čaplja - **baluncin**! Teško je povjerovati da je veza mlet. izraz **balon dei oseli**, što znači 'napuhani trbuh stare ili mrtve ptice uslijed spuštanja crijeva', pa da je pučkim razvojem ta 'anatomska' karakteristika pripisana baš čaplji! Istini za volju kod nekih čaplji, primjerice kod čaplje dangube, vrat u letu tvori 'jabučicu', 'vrećicu' koja podsjeća na balon, pa je možda odatle i ime! U Hvaru **baluncin** je balunčić, a **skočit na baluncin** je 'skočiti u more skvrčenih nogu'.

Bîž je nekada u Veloj Luci imao još jedno značenje. To je bio pogrdni naziv za narednika u austrougarskoj vojsci koji je ostao u službi i nakon odsluženja vojnog roka.

Bîž / bîža u značenju 'grašak' u uporabi su u Blatu, iako imam dojam da se češće čuje oblik u ženskom rodu **bîža**. Oblik **bîž** naveden je u povijesnim dokumentima V.U. Kumpanjija. U Veloj Luci živi su oblici **bîž** i **bîžej**, u Korčuli se govori **bîži**, što je množina oblika **bîž**, s time da se rabi i zbirna imenica **bîžej**. No, prema Marku Šeparoviću Bogomoji oblik **bîž** je nekada imao u Veloj Luci još jedno značenje, koje zasigurno više nije živo u svakodnevnom velolučkom govoru. To je bio pogrdni naziv za podčasnika, narednika u austrougarskoj vojsci koji je ostao u službi i nakon odsluženja vojnog roka. U nekim su ih krajevima nazivali supar, suparoš, zupar, što su izvedenice od **supa** 'juha', dakle supari, suparoši, zupari su oni koji su ostali u vojsci popularno rečeno za 'stan i hranu!' **Bîž** u ovom značenju nisam čuo u Blatu, a nisam ga niti našao

u pisanim izvorima koje sam konzultirao tijekom prikupljanja gradiva za *Rječnik govora Blata na Korčuli*. Inače, podrijetlo riječi je mlet. biso. U mlet. restar in bisi znači 'ostati u vojničkoj službi'.

Burtâda je 'zalet' prema Žuvelinim *Luškim ričima*. Za pretpostaviti je da je podrijetlo ove riječi mlet. bordada ili tal. bordata. Vidović u Pomorskom rječniku kaže da je **burtâda** 'jedrenje u burdižanju od jednog do drugog okretanja jedra', za što u govoru Vele Luke imamo riječ **burdiž**. Bordada ili bordata je 'put u jednom smjeru kod burdižavanja'.

Budući da definicija 'zalet' nije značenjski posve jednoznačna, odnosno ne određuje okolnosti 'zaleta', postavlja se pitanje nije li **burtâda** zapravo mlet. urtada / tal. urtata (istoznačnica za mlet. / tal. urto) od gl. urtare 'gurnuti, potisnuti', u značenju 'udarac zadan guranjem; odgurivanje', gdje je 'zalet' sastavna radnja guranja, naguravanja! U tom bi slučaju početno /b/ došlo od križanja s mlet. bordada. Promjena o > u je uobičajena u naglašenom i nenaglašenom slugu (primjerice, pitore > pitur, colore > kolor). Ako je značenje velolučke **burtâde** 'zalet barkom u burdižavanju, tada otpada veza s gl. urtare 'gurnuti, potisnuti'!

Čambakovat po Šimi Vučetiću znači 'lumpovati potajice', te navodi govorni primjer 'žinske čambakuju da jin muški ne znaju'. Ovu riječ ne navode ni Skok ni Vinja, a nisam je našao niti u pisanim rječnicima s Korčule. Podrijetlo riječi je lokalna velolučka prilagodba arhaičnog tal. glagola **ciombolare** u značenju 'neumjereno piti'. U Brusju na Hvaru **čumberlikât** znači 'rado piti', a Vinja ovu riječ izvodi iz mlet. (**essere**) **in cimberli** 'biti veseo uslijed obilne pijače'. U Visu je živ oblik **čumburlikât** za isto značenje.

Čanfrlin. Riječ je uporabio književnik Šime Vučetić u *Libru Dubaja Marusa*. Značenje je 'novac'. U drugim krajevima u uporabi je oblik **čandrlin** u značenju 'metalni novac'. Podrijetlo je vjerojatno prilagođena riječ iz napuljskog narječja cianfrone 'stari srebrni dovac u vrijednosti jednog dukata (kasnije je dobio ime patacca 'novac bez vrijednosti')'. Inače, izvorno riječ je hispanizam od španj. chaflon 'stari španjolski bakreni novac loše izradbe s početka 17. stoljeća'.

Čôdo je usklik u boćanju u značenju 'promaši', zasigurno jedna od najzanimljivijih mlađih posuđenica iz mletačkog narječja. Posve je jasno

da je to uzvik kojim protivnička ekipa nastoji omesti suparnika sa željom da što lošije odigra svoju buću! Mogli bismo kazati da je to izraz podrške igraču na buće, ali ne da odigra dobro, već da promaši!

Ćodo je mletačka riječ **chiodo**, koja se u mletačkom narječju izgovara *ćodo* (za razliku od talijanskog gdje se izgovara *kjodo*), a znači **čavao**. U tršćanskom te u sjeveroistočnim talijanskim narječjima piše se **ciodo** i izgovara *ćodo*. Naravno da se postavlja pitanje kakva veza postoji između **čavla** i **promašaja** u igri **na buće**. Na prvi pogled nema veze, ali potanja analiza to opvrgava, veza postoji! Naime, velolučki uzvik **ćôdo** je skraćenica od mletačkog **roba de ciodi**, u značenju 'bezvrijedna, veoma loša, najgora, nevaljala roba'. Jedno od tumačenja izvornog značenja je da je stanoviti kovač neuporabljive željezne otpatke bacao na gomilu, odakle su njegovi šegrti uzimali komadiće od kojih su pravili čavle u vrijeme kad su se čavli proizvodili ručno. Tako su ti otpatci postali **roba de ciodi** 'sirovina za čavle'. Figurativno, preneseno značenje se temelji na maloj vrijednosti čavala, jer je proizvoditi čavle ručno zapravo ekonomski posve neisplativ posao, poslovni promašaj! Tako je u dalekoj prošlosti neki Talijan, promatrajući boćanje Velolučana, odigranu buću, svoju ili tuđu, ocijenio kao **roba de ciodi**, čime je htio kazati da je buća veoma loše odigrana, da je to promašaj, da je to bezvezan potez! A možda je to uzvikivao i neki Velolučanin koji je silno želio da suparnik u boćanju promaši! Bilo kako bilo, u velolučkom govoru je ostao uzvik! Isto značenje kao **roba de ciodi** imaju mletački izrazi **roba de gnente** i **roba de mati**!

Durel 'jednjak u peradi', kako je ovu riječ objasnio Šime Vučetić. U Žuvelinim *Luškim ričima* ova riječ nije navedena, ali je navedena istoznačnica **vojè**, što se u Blatu naziva **vòjün**. U Anićevom Rječniku hrvatskog jezika naveden je oblik **volja** u značenju 'guša u kokoši ili ptice'. Ponegdje se susreće i oblik **voljka** u značenju 'proširenje jednjaka u obliku vrećice, gdje se hrana zadržava prije što prijede u želudac.' Riječ **dùrel** je u uporabi u gradu Korčuli u značenju 'želudac peradi'. U smokvičkom rječniku imamo oblik **vòje** u značenju 'guša u peradi; podvojak'. Podrijetlo riječi je mlet. **durel** / **durelo** za isto značenje.

Duvâna je riječ iz oblasti prometa robe, a znači 'carina; carinarnica, pov. mitnica'. Podrijetlo je

*Velolučki uzvik u boćanju
ćôdo kojim protivnička ekipa
nastoji omesti suparnika sa
željom da što lošije odigra buću,
skraćenica je od mletačkog
roba de ciodi, u značenju
'bezvrijedna, nevaljala roba'*

mletačko **dogana**. Isti oblik ima i u talijanskom. U španjolskom glasi **aduana**. Žuvela u *Luškim ričima* navodi značenje 'carina', a dodaje i francuski oblik **douane**. Valja kazati da je **duvâna** i pristojba koja se plaća na prekogranični promet robe i ured u kojem se taj posao obavlja. Porijeklo svih oblika je arapska riječ **dīwān** koja je pak došla iz perzijskog, u značenju 'administrativni ured, registar'. U starotalijanskom su u uporabi bila dva oblika: **doana** i **dovana**! Mletački pojam **dogana** podrazumijevao je ne samo taksu – pristojbu u prekograničnom prometu robe, već i razne pristojbe koje su se plaćale u vrijeme Mletačke republike: za sidrenje brodova, zatim za skladištenje robe, koncesijska pristojba za državne pašnjake i dr. Od arapske riječi **dīwān** u suvremene govore dospjela je još jedna riječ: **divan** u značenju 'počivaljka za sjedenje i ležanje', koju razgovorno nazivamo **sofa** i **kanape**, iako između ova tri pojma navodno postoji i razlika (naslon i ručke?!). Pojam **duvâna** pupčano je vezan s pojmom **kuntribân** (velolučki) ili **kontrobân** (blatski), što se razgovorno naziva i pojmom **šverc** po njemačkom Schwärzen!

Kuntribân / **kontrobân** je u najkraćim crtama krijumčarenje i krijumčarska roba. K nama je ova riječ došla od mlet. **contrabando** koja znači 'vađenje ili uvoz / unos / prijenos robe preko državne granice bez plaćanja dažbina'. To znači da je riječ o zabranjenoj stvari i nedopuštenom postupku. Mlet. **contraband** je složenica od riječi **contro** i **bando**. **Contro** (i inačice) je općepoznata riječ u dalmatinskim govorima u značenju 'protiv', izražava aktivno protivljenje djelatnosti koja je navedena u drugom dijelu složenice (primjerice kontradikcija, kontrarevolucija...), dok je **bando** riječ posve nepoznata značenja, bez obzira što po strukturi podsjeća na također općedalmatinsku riječ **banda**,

s kojom nema puno veze! **Bando** znači 'naredba, zakon'. Dakle, **kuntribân / kontrobân** je radnja izvršena kršenjem zakonom propisane zabrane, odnosno radnja protivna naredbi ili zakonu!

Fušćak književnik Šime Vučetić opisuje ovako: 'tmurno, magličasto a tiho vrijeme, valjda od fosco'. Podrijetlo riječi Vučetić je točno odredio. Riječ **fušćak** bila je živa i u Smokvici, što je Skok zabilježio u svom Etimologijskom rječniku, naglasivši da se radi o pomorskom terminu, s objašnjenjem 'maglica koja čini horizont mutnim tako da se ne vidi gdje se more spaja s nebom (po njemu ribari predviđaju loše vrijeme: *vanka je fušćak nećemo ishodit*)'. Vidović u Pomorskom rječniku kaže da je **fušćak** 'izmaglica', potom 'maglušina koja zove jugo'. Pored toga navodi i druge oblike gotovo istog značenja: **fušćakina, fušćajica, fušćan, fušćko**. U jeziku pomoraca postoji sličan pojam, ali koji nije istoznačnica: **kalig**. Značenje ovih dviju riječi razlikuje se u nijansama: **kalig** je 'magla, niska gusta magla na moru', dok je **fušćak** 'tmurno, mračno vrijeme'. U oba slučaja je slaba vidljivost!

Garzún u značenju 'šegrt' je riječ koju rabi književnik Šime Vučetić u već navedenom književnom djelu. Značenje ovoga romanizma je 'šegrt, naučnik'. Riječ je zabilježena u Rječniku grada Korčule, uz opasku da se radi o arhaizmu, te u rječniku lumbarajskog govora. U mjestima gdje je živa ova riječ ima i druga značenja: 'djetić', 'poslužitelj', 'pomoćnik', 'učenik'. U nas je u uporabi 'malí' za isto značenje, poglavito u tvorbama vezanim uz brod: 'malí od kamare', 'malí od kuverte'. Riječ **garzún** preuzeta je iz mlet. **garzon** u istom značenju. U modernom talijanskom jeziku smatra se arhaizmom, te je u uporabi jedino u književnosti. Ipak, u Toskani lik **garzone** (i u ženskom rodu **garzona**) ima i jedno nama blisko značenje: 'pomoćni radnik na polju, nadničar', što se u našem lokalnom govoru, blatskom i velolučkom, naziva 'tuji / tuja'. Inače, u francuskom je **garçon** posve uobičajena riječ sa nizom značenja, među njima i 'pomoćnik, sluga, naučnik...'. Da podsjetim čitatelje: i riječ **garsonijera** je francuskog podrijetla, a znači 'samački stan, stan neženje, stan za samca, momački stan'. U suvremenom diskursu to je **studio**!

Guvat je u uporabi u Blatu i u Veloj Luci. U Blatu **guvat** znači 'ravnomjerno gurati naprijed', primjerice, okretati pedale bicikla! Odatle i **guva**

'naprava za oštrenje na nožni pogon', a s tim u svezi je i nadimak **Guva**! Kod Šime Vučetića **guvat** znači 'prigibati se u određenom ritmu u krstima', s time da navodi i primjere: 'patka vratom guva' te 'čovik na ženi guva'. Vučetićev potonji primjer je izravan, slikovit: kod seksualnog odnosa **čovik guva**! U tom značenju Blačani imaju glagol **guslit**, koji sam u *Rječniku govora Blata na Korčuli* opisao, dakako, u prenesenom značenju ovako: 'ravnomjerno što raditi, ponekad i s užitkom'. Naglašam ovo 's užitkom'! Priznat ćete da se ovaj moj opis značenja odnosi i na ravnomjerno piljenje velikom dvoručnom pilom, koju lokalno zovemo **šegun**, i na ravnomjernu i ritmičku radnju koja donosi užitak kad **čovit guva**, kako kaže Vučetić! Izvorno značenje glagola **guslit** je 'gudjeti u gusle', što slikovito izgleda povlačiti gudalo amo – tamo, a figurativno je značenje 'ravnomjerno ponavljati istu radnju'!

Kod Šime Vučetića guvat znači 'prigibati se u određenom ritmu u krstima', s time da navodi i primjere: 'patka vratom guva' te 'čovik na ženi guva'. Vučetićev potonji primjer je izravan, slikovit: kod seksualnog odnosa čovik guva!

Hànjule i **çigāl** su prežitci iz dalmatskog jezika koji se na našem zemljopisnom prostoru (obalni jadranski pojas) razvio iz vulgarnog latinskog, a koje su preživjele u govoru Vele Luke, ali ne i u blatskom govoru! Velolučkih riječi **hànjule** (s izvedenicama) i **çigāl** nema u blatskom govoru ni u izvornim oblicima niti u izvedenicama. **Hànjule** (od lat. pannulus) su 'platnene krpe što ih težaci omataju oko nogu kod kopanja', a **çigāl** (od lat. situlus, a promjenom s > c) je 'posuda za pranje robe, vjedro'. U Blatu su prevladale slavenske obojke / obojci za 'hanjule' i mletački „maštilac” i „lamin” za 'cigal'! Kako je dalmatski na otoku Korčuli izumro puno prije nego se Vela Luka formirala kao naselje koncem 18. stoljeća, u govor Vele Luke netko je

te riječi donio u svom vokabularu, one u velolučki govor nisu mogle ući izravno iz dalmatskog već posredno, putem nekih donositelja. To nije slučaj samo s ove dvije posuđenice iz dalmatskog već sa svim drugim riječima koje je velolučki govor preuzeo iz dalmatskog supstrata poput: **amonjīt, antufirsa, ârbûl, balatûr, blûta, brâg, dešpīj, firla, fižûl, gëra, kanjûšīt, kîmak, kinkîn, krîša, klâk, lancûn, lumblija**, i mnoge druge. Napominjem da u blatskom govoru postoji oko 150 riječi za koje pouzdano znamo da su dalmatskog podrijetla, što čini oko 1% leksičkog fonda, te oko 1000 riječi talijanskog i oko 2400 riječi sjevernotalijanskog (pretežito mletačkog) podrijetla. Sve to zajedno govori da je gotovo četvrtina nedakašnjeg i današnjeg blatskoga vokabulara romanskoga podrijetla. Siguran sam da je slično i s velolučkim govorom! Nema dvojbe da su prvi stanovnici Vele Luke (pa i grada Korčule) došli iz selâ, onih starijih sela s Otoka: Blato, Smokvica, Čara, Pupnat, Žrnovo. Pogledajmo, dakle, tko su mogli biti donositelji posuđenica iz dalmatskog u velolučki govor:

- korčulanski veleposjednici i plemići koji su gradili svoje nastambe u Veloj Luci, o čemu postoje dokazi, te su povremeno dolazili i u njima boravili,
- osobe koje su radile u plemićkim i veleposjedničkim zdanjima i na njihovim imanjima,
- blatski poljodjelci, pastiri i dr. koji su boravili u Blatu i u okolnim naseljima i zaselcima u **stânovima** ‘težačkim nastambama na imanjima izvan mjesta boravka’, koji su čuvali svoju stoku, obrađivali svoju, ali i vlastelinsku zemlju, najvjerojatnije u kolonatskom odnosu,
- ribari i pomorci iz Blata koji su se doselili u Velu Luku, te oni s otoka Korčule,
- brodograditelji iz Korčule, s Murtera,
- pomorci, ribari, trgovci, učitelji, liječnici, a poglavito obrtnici raznih struka, koji su se doseljavali u Velu Luku iz krajeva izvan otoka Korčule, primjerice iz Kastva, Hvara, Staroga Grada na Hvaru, Dubrovnika, Splita.

Kako su u Smokvici, primjerice, u uporabi **gëte** za ono što Velolučani zovu **hânjule**, a Blačani **obojke**, postavlja se pitanje kako to da je na udaljenosti od svega 20 km, od Vele Luke do Smokvice, isti predmet koji je svakodnevno u uporabi u poljoprivrednom domaćinstvu nazvan jednom dalmatski (Vela Luka),

potom hrvatski (Blato), a zatim mletački (Smokvica)? Slično je i s riječi **çîgâl**: u uporabi je u Smokvici i Veloj Luci, a nema je u Blatu, zamijenio ga je ‘maštilac’, dijelom i ‘lamin’, obje mlađe posuđenice iz mletačkog narječja, koje su u uporabi u Smokvici i Korčuli, pa i u Veloj Luci, naravno u nijansiranim značenjima koje je govorna praksa ustalila! Upravo činjenica da se na svega 20 km udaljenosti, od Vele Luke do Smokvice, ista stvar naziva sa tri različita imena – dalmatski, slavenski i mletački – pokazuje koliko su u prošlosti lokalne zajednice bile zatvorene, izolirane, bez međusobne komunikacije! Slaba ili nikakva povezanost suzuje raspon mogućih donositelja.

Gotovo četvrtina nedakašnjeg i današnjeg blatskoga vokabulara je romanskoga podrijetla. Siguran sam da je slično i s velolučkim govorom.

Don Božo Baničević u svom smokvičkom Rječniku nije naveo riječ **hânjule**, iako pisani izvori iz pedesetih godina 20. stoljeća govore da je riječ bila živa u Smokvici u to vrijeme. Danas je prema Baničeviću u Smokvici živa riječ **gëte** za isto značenje, a to je mlađa posuđenica iz mletačkog narječja.

Lik **hanjule** živ je i u Hvaru gdje susrećemo i nadimak Hanjula!

Iminga je prilog u značenju ‘ipak’, kako objašnjava Vučetić. Ova riječ u ovom obliku i u ovom značenju se ne čuje u Blatu, a uvidom u korčulanske rječnike, niti u ostalim govorima na otoku! Uz navedeni velolučki **iminga** (kome ne znamo naglasak, jer ga Vučetić nije upisao, ali držim da se analogijom može kazati da riječ glasi **ìminga**), u uporabi su dva oblika: jedan u gradu Korčuli u dvije inačice (**mîga**, u uporabi u negativnoj rečenici te **në mîga** kao dvostruka negacija), te u Blatu **nëmiga**. Valja naglasiti da se nijedan od navedenih oblika ne pojavljuje u samostalnoj uporabi. Nikada i nigdje nećete čuti **miga**, ili **nemiga** kao samostalne riječi, već uvijek i jedino u rečenici kojom se naglašava nijekanje, primjerice: *Neka gre jon, nemiga jan!* Nekoliko opaski o značenju: u Korčuli **miga** znači

Velolučko Īminga ūn! znači: Ne on, Valjda ne on! Nikada i nigdje nećete čuti miga, ili nemiga kao samostalne riječi, već uvijek i jedino u rečenici kojom se naglašava nijekanje.

‘ustvari (negativno)’, a za **nè mīga** se kaže jedino ‘naglašavanje nijekanja’. U blatskom rječniku **nēmiga** je ‘a ne, nipošto, nikako, ne tako’, s time da je istaknuta nesamostalna uporaba dvostruke negacije, hrv. ne + tr. miga, prema tal. non mica u navedenim značenjima, kojima možemo dodati još i ‘nimalo, ne baš, sigurno ne’. U gradu Hvaru **miga** je ‘pojačana negacija; nipošto, valjda’. Uz hvarsko ‘valjda’ i velolučko ‘ipak’ valja dodati i hrvatsku negaciju ‘ne’ radi cjelovitog određenja smisla! Dakle, velolučko **Īminga ūn!** znači: Ne on, A ne on, Ipak ne on, Nipošto on, Sigurno ne on, Valjda ne on! U Pitvama na Hvaru živ je oblik **nēmīgar** ‘nipošto, nikako’, u Povoljani na Pagu u uporabi je oblik **nēmiga** ‘nipošto, a ne kako ti hoćeš’, u Dragi kod Rijeke **nēmiga** znači ‘nije baš tako’.

Járe. Vučetić navodi govorni primjer ‘hodi pod svoje jare’, s objašnjenjem značenja ‘hajde pod svoju općinu, hajde svome rodu, kraju’. Skok u ERHSJ kaže da riječ **jare** vuče podrijetlo iz milanske riječi ara, od latinske hāra u značenju ‘svinjac, tor’, dakle ograđeni prostor za stoku. Dakle, značenje koje je Vučetić naveo je preneseno, figurativno, a ne doslovno! Ipak, valja istaknuti nekoliko pojedinosti: /a/ u **járe** ima dugouzlazni naglasak, dok kod Skoka ima kratkosilazni naglasak i glasi **jàra**, kao i na protetsko /j/, kao u riječima **jopet, justa** i dr. Također nije zgorega ukazati i na fonetski prihvatljivije drugo moguće podrijetlo: na turc. **jâr** u značenju ‘staja, konjušnica; dvor’!

Kônke su ‘nosila (u dvoje) za prenošenje rasutog materijala (za gradnju)’. To su u blatskom govoru **kible**. No, u oba govora postoji riječ **kopànje**: u velolučkom su govoru drvene za miješanje tijesta, a metalne za prijenos rastresitih tvari, što je ovo potonje u blatskom definirano kao **kopanjice** (iako se u istom značenju čuje i **kopànje**). U blatskom su govoru **kopànje** gotovo općenito one drvene za

miješanje tijesta, znane kao **kopànje od krūha**, Dakle, **kônke** = **kible**, **kopànje** (drvene) = **kopànje od krūha**, **kopànje** (metalne) = **kopànjice**. Postoji još jedna vrsta nosila za komadni teret: **civīre** koje u oba govora imaju isto značenje.

Vratimo se **kônkama**. Vinja kaže da se i u Žrnovu kaže **kônke** u značenju ‘kopanje s četiri ručke za nošenje kamenja i druge građe’, u Lumbardi ‘za prenošenje raznog materijala’, a u gradu Korčuli **kônka** je ‘drvena naprava za prijenos pijeska, zemlje, cementa i sl.’ U jugoistočnom dijelu Boke kotorske **kônka** je ‘drveno korito za pranje rublja’, dok je **kônkulica** ‘džezva za kavu’ ili po naški **kukūma!** U svim navedenim likovima motivacija je ‘udubina, šupljina’ poput ‘školjke’, koja na lat. glasi *concha*. Od lat. izvora riječ se proširila u gotovo sve romanske jezike u više značenja: jedno je ‘školjka’, drugo je ‘kabao, vjedro’, treće je ‘načve – kopanje od kruha’. Tako je u Velu Luku, u Žrnovu i u grad Korčulu stigla od mlet. *conca* u značenju ‘naprave za prijenos rastresitog tereta’, dok je u Boku od iste mlet. *conca* došlo značenje ‘posuda za pranje rublja’. A od iste lat. riječi *concha* nastala je i **kūnjka**, školjka lat. naziva Arca noae, koja se u Veloj Luci zove **mūšula**, što joj je i stručni naziv!

Mândrija u velolučkom govoru znači ‘rulja, čopor’, potječe od mlet. **mândria** ‘tor, prostor gdje se drži stado; zatvoreni, ograđeni prostor; samostan’. Krajnja etimologija je od grč. *mandra* za isto značenje. No, riječ ima i preneseno značenje kada su ljudi u pitanju: ‘rulja, svjetina’. U Korčuli **mândra** je ‘bučna skupina razuzdanih mladića’. U uporabi je na jadranskoj obali i u značenju ‘velik broj djece’. Od iste osnove je i pogrđni naziv za Splitsanina – **mandrilo**, koji je nama otočanima koji smo boravili u Splitu znao biti odgovor na kvalifikaciju da smo **bôduli!** Valja kazati da **mandrilo** nema nikakve veze s riječju **mandril** ‘nekakva afrička vrsta majmuna’, kako se često misli! Riječ **mandra** je zanimljiva i zbog nekih izvedenica, koje, doduše, ne spadaju u hrvatski leksički korpus, već su uobičajene u srpskom jeziku, ali ih povremeno imamo prigodu čuti, primjerice arhimandrit ‘starješina manastira u pravoslavnoj crkvi’. Dio složenice /–mandrit/ ima isto porijeklo kao i mandrija!

Njök u lokalnom govoru Vele Luke ima više značenja. **Prvo** značenje obično susrećemo najčešće u množini: **njōki** u značenju ‘valjušci, žličnjaci’; isto

značenje lik **njòki** ima i u blatskom govoru te u svim lokalnim govorima na hrvatskoj obali Jadrana. Podrijetlo: mlet. gnoco ili tal. gnocco. Stoga se time nećemo baviti. **Njòk** ima i preneseno značenje: u Trogiru je to pogrdni naziv za Nijemca, što je u trogirski govor ušlo iz tršćanskog narječja, iz vremena kada su Nijemce nazivali **njòki**, jer su valjušci navodno bili glavna njemačka namirnica! Pored pogrdnog naziva za Nijemca, **njòk** je u Primorju i Dalmaciji folklorni narodni naziv za 'izraslinu, čvorugu na glavi od udarca' (u Veloj Luci i Blatu 'vrdojak'), ponegdje je to 'debeo čovjek niskoga rasta'. Trogirsko preneseno značenje zaslužuje komentar. Naime, **njoki** su izvorno talijanski proizvod, s time da sastav i način pripreme variraju od pokrajine do pokrajine. Ipak, malo je vjerojatno da su njemački vojnici jeli baš talijanske njoke kad i u svom jelovniku imaju veoma sličan proizvod koji se na njemačkom naziva **Spätzle**, a koji Talijani prevode s **gnocchetti (tirolesi)**, prehrambeni artikl popularan u južnoj Njemačkoj i Austriji. Hrvatski naziv je **ljevanci!**

Preneseno značenje riječi njòk u velolučkom govoru je 'ženski spolni organ'. Isto značenje imali su i: ćuća, kunilja (znalci tvrde da ženski spolni organ liči na njušku kunića), figa, tabacchera, tunel, viola, zuccherina, a koristio se i naziv mōna.

Drugo, preneseno značenje riječi **njòk** u velolučkom govoru je 'ženski spolni organ'. Šime Vučetić u *Libru Dubaja Marusa* pojam **njok** objašnjava kao 'Venerin brijeg u žena a i šire uzeto', a na drugome mjestu kaže da se 'žensko spolovilo' zove **šušnjara**. Razvidno je da se radi o prenesenom značenju, gdje je motivacija ista kao kod Bogomojine **šušnjavice** u značenju 'pomagalo u lovu ptica ljepilom, od suhih mahuna nekih biljaka'. U blatskom **šušâvnica, šušnjâvnica, šušnjâlica**. **Šušnjânje** je 'način lova ptica šušnjalicom i ljepilom'. Dakle, motivacija je 'privlačenje', što je neupitna odlika **šušnjare**. Vučetić

kaže da se spolovilo koze zove **fišćok!** U blatskom sam govoru čuo riječ **vintrišćok** u značenju 'ženski spolni organ!' Djelomična podudarnost oblika ovih dviju riječi je očita: **fišćok / vin(tri)šćok**. Držim da se ova oba oblika izvode od tal. (basso) ventre > ventraccio u prenesenom značenju 'genitalije!' Nije to ništa čudno: među brojnim talijanskim dijalektnim nazivima ženskoga spolovila nalazimo i naziv **gnocca**, a to je, recimo, izmišljeni ženski rod od **gnocco** ili po luški **njòk**. Tal. gnocca, pored navedenog značenja, ima i drugo značenje: lijepa žena, narodski rečeno 'komad', ili vulgarno 'pička'. Koristim prigodu navesti još nekoliko talijanskih dijalektnih naziva za ženski spolni organ, koje će čitatelji Velolučani i Blačani zasigurno raspoznati: pored **gnocca**, tu su **ciucia** (č. ćuća), **cuniglia** (č. kunilja; znalci tvrde da ženski spolni organ liči na njušku kunića - mi ga nazivamo **kunej**, a Talijani coniglio, odakle cuniglia), **figa**, potom **tabacchera, tunel, viola, zuccherina!** U govoru Vele Luke i Blata koristi se i naziv **mōna**, ali je ta riječ uglavnom izgubila izvorno značenje, a dobila je nova značenja: 'budala, glupan, tukac' ili dijalektalno 'pizdek', 'pizdun'.

Prušnjane. Vučetić objašnjava da su to 'cipele prve u Luci, valjda jer su došle iz Prusije', uz napomenu da se radi o množini imenice ženskoga roda. Veoma je vjerojatno da je ova vrsta cipela doista bila prva prava cipela, ne samo u Veloj Luci već i šire! Što se tiče podrijetla, Vučetić se ogradio te pretpostavlja da su te cipele došle iz Prusije. Sigurno je da s Prusijom imaju veze, a jesu li baš one koje spominje Vučetić došle čak iz daleke Prusije, to je teško pitanje, ali je ujedno i posve nevažno. Najprije recimo da riječ **prušjane** potječe iz mletačkog narječja, gdje glasi **prussiane**, a znači 'otvorene visoke cipele ili niske čizme u uporabi u vojsci'. Dakle, riječ je o vojničkoj obući! Zašto se zovu **prušjane** ili hrvatski pruske? Zato što ih je smislio pruski general von Blücher, osvjedočeni protivnik Napoleona Bonaparte, za vrijeme tzv. napoleonskih ratova. Napoleonova vladavina bila je obilježena neprekidnim ratovima. Nakon rata protiv prve koalicije (Austrija i Prusija), niže se još šest protunapoleonskih koalicija! Rat protiv pete koalicije (Austrija i Engleska) za Napoleona je također bio uspješan, pa je Austrija Francuskoj morala prepustiti, među ostalim, Istru, Rijeku i Hrvatsku do Save! Nakon neuspjelog pohoda na Rusiju doživio je još jedan poraz pa je prognan na otok Elbu, s koje se vratio i opet započeo ratovati

da bi ga Engleska i Prusija porazile kod Waterlooa 1815. godine! U pruskoj vojsci kod Waterlooa bio je i general von Blücher, koji je doprinio Napoleonovu porazu. Von Blücher je, da bi svojim vojnicima olakšao marširanje kroz blato, vodu... osmislio obuću na vezivanje vezicom, koju mi nazivamo **kordūn**, kojom se stežu dva krila s rupicama prema sredini cipele. Pruske von Blücherove visoke cipele / niske čizme, na kojima je stezanje vezicom počinjalo, gledano po visini, ispod gležnja, koji mi nazivamo **čāčāk**, znatno je olakšavalo gibanje noge unutra čime se smanjivao umor vojnika. Kasnije su **prušjane** postale obvezna obuća i u drugim vojskama.

Prušjane, vjerojatno prve prave cipele koje su se pojavile u Veloj Luci, osmislio je pruski general von Blücher, osvjedočeni protivnik Napoleona Bonaparteu u tzv. napoleonskim ratovima. Da bi svojim vojnicima olakšao marširanje kroz blato, osmislio je obuću na vezivanje vezicom.

U napoleonskim ratovima su sudjelovali i naši ljudi, pa nije isključeno da su se preživjeli vojnici vraćali kućama s **prušjanama** na nogama! Tako i u Velu Luku!

Sâgula je u Veloj Luci 'komad sirove kože' (*Luške riči*), dok Šime Vučetić u *Libru Dubaja Marusa* ovako objašnjava ovu riječ: 'konop spleten od svilaca, od sagule se prave štropi a i konop za povezivanje jedra na lantini'.

Značenje iz *Luških riči* ('komad sirove kože') uistinu je jedinstveno i teško objašnjivo!

Na istočnoj obali Jadrana u uporabi su dvije mletačke riječi iste ili gotovo iste glasovne strukture, kojima su se pomiješala značenja:

1. sâgola 'konopac, mali konop';
2. sâcola 'očica, petlja; pošav, obrub'.

Evo kako su se te dvije slične riječi reflektirale

u jadranskim lokalnim govorima. U gradu Korčuli šâgula je 'na odjeći prišivena omčica od konca o koju se odjeća okači', a sâgula je po Vinji 'konopac s omčom', u Račišću je sâgula 'mali konop', a u Smokvici sâgul je 'uzica na brodu'. U Kukljici šâgula je 'konopac kojim se omota savijeno jedno oko lantine'. U mjestu Sali sâgula je 'vitica na koju se kopča 'ažula' (= kopčica za dugme na odjeći)'. U Kolanu na Pagu šâgulac je 'tanak kratak konopac za vezivanje suhe trave u snopove', u Dragi sâkula je 'kopča', u Labinu je sôgula 'pleteni konop'. U Boki je šâgula 'rupica na odijelu'. U Vrbniku na Krku šâgul je 'komadić konopa'. U Piranu oblik sâcola znači a/ 'očica', b/ 'kratki konop', dok sâgola znači a/ 'konop' i b/ 'remen, kaiš; pojas'. U Starom Gradu na Hvaru sôgula je 'tanji konop za vezivanje'. Neki lingvisti drže da riječ sâgola vuče podrijetlo od baskijske riječi soca 'konop', 'uže', što je u španj. i port. dalo soga za isto značenje.

Štrungulija je 'veliki noćni leptir, paunče', lat. naziva Saturnia pyri. Nema nikakve dvojbe da je podrijetlo ove riječi mletačko: od oblika **striga** (od lat. striga što je izvedeno od strix, - gis 'sova'), koji gotovo po cijelom otoku Korčuli glasi **štrînga** a znači 'vještica', dok u Blatu i u Žrnovu ima i dodatno značenje 'leptir'. U govoru Vele Luke **štringa** je također 'vještica', ali 'leptir' nije **štrînga** već **štrungulija**, što je semantički prilagođena izvedenica od mlet. stregaria ili strigaria (tal. stregheria) u značenju 'čaranje, vračanje, čini, čari, vještičja čarolija'. **Štrungulija** je veliki leptir tamnih boja, izgledom podsjeća na šišmiša, leti noću. Najveći je europski leptir! Općedalmatinski naziv 'zle, opake žene' je **štrînga** ili **štrîga** (osim u Povoljani na Pagu gdje je **štrîga** 'gira oštrulja!') U Povoljani je u uporabi i riječ **štrigarîja**, a u Kukljici **štringarîja**, a znače 'vještičja čarolija, čarobnjaštvo', za koje značenje u Vučetićeve *Libru Dubaja Marusa* nalazimo oblik **štringulija**. Ponegdje je **štrîga** 'leptir', ali druge vrsti (primjerice kupusov bijelac, lat. Pieris brassicae). U Trpnju je **štrînga** 'vještica', ali i 'okretna, snalažljiva i lukava žena! Kada Blačanin kaže za koju ženu da je **štrînga**, znači da drži da je zla, opaka, pakosna, zlurada, da iz nje kulja zloća! Dakle, valja razlikovati **štringuliju** i **štrunguliju**, jer imaju posve različita značenja!

Štrâmbaj je, prema Žuvelinim *Luškim ričima*, 'sudačka lopta (u nogometu)'. Ove riječi nema ni u Smokvici, a niti u Korčuli, nema je ni u lumbarajskom

rječniku', a nisu je evidentirali ni Skok ni Vinja! No, prema *Ričima od komedije* autora Drage Radoslavića, u Starom Gradu na Hvaru je u uporabi u značenju 'lopta bačena među igrače (ničija lopta)', dakle, blatski kazano **nìčigova!** Ni u *Luškim ričima* niti u *Ričima od komedije* nije nedvosmisleno navedeno o kakvoj se vrsti riječi radi, ali se iz definicije značenja daje naslutiti da se radi o imenici! Ove riječi nema ni u *Rječniku bruškoga govora* a ni u *Rječniku govora grada Hvara*. Povijesno je nesporno – o tome je pisao Marko Šeparović Musa rečeni Bogomoja - da su u prvoj polovici 20. stoljeća u Velu Luku dolazili nakupci iz Staroga Grada, poznati pod nazivom 'starogrojski strišari', kupovati 'striš' – striješ, kristaliziranu sol vinske kiseline tartarat, koji su dalje preprodavali Talijanima, od kojega su ovi proizvodili 'cremore di tàrtaro' (ekstrakt vinskog striješa). U Veneciji je bilo nekoliko tvornica u kojima se vinski striješ prerađivao. Proizvod je bio toliko tražen, da je svojedobno bilo zabranjeno iz Napuljskog kraljevstva izvoziti striješ u Veneciju! Jesu li 'starogrojski strišari' donijeli riječ **štràmbāj** u velolučki govor? Jesu li je donijeli eventualni doseljenici s otoka Hvara? Što se podrijetla riječi tiče, neupitna je morfološka sličnost s glagolom **štrambät** 'naglitu u ponašanju, raditi nepromišljeno, lakomisleno, neodgovorno', ali ne nalazim značenjsku podudarnost! Mnogo je veća podudarnost – semantički poticaj s imenicom mlet. **strambaria** / tal. **stramberia** 'izvanredan događaj, čin, radnja', što 'slobodno bacanje u nogometu' doista i jest: naime, sudac označi prekid, što je istinski izvanredan događaj jer prekida normalni tijek utakmice, a kad se otkloni razlog prekida, pušta loptu da padne na tlo, kojim se činom nastavlja utakmica! To nije redovni dio igre, to je izvanredan čin koji se u tijeku igre ne mora dogoditi, odnosno posve je slučaj!

Tambora 'parobrod na tambore prvi što je došao u Luku, zvali su ga na tambuč' - citat iz rječnika u *Libru Dubaja Marusa* Šime Vučetića. **Tambora** je zapravo **tàmbora!** Naglasak je moj, a unio sam ga prema mletačkom izvorniku i izgovoru iste riječi u gradu Hvaru, prema *Rječniku govora grada Hvara*, autora R. Benčića! 'Na tambore' je nekadašnji naziv broda koji je imao kotač s lopaticama s jedne ili obje strane, koje su imale funkciju brodskog vijka, propelera. To je brod na kotače, gdje je lopatica brodski vijak. Danas na moru više nema takvih sporih brodova, može ih se ponegdje vidjeti na jezerima ili rijekama

kao turističku atrakciju. Podrijetlo riječi je mletačko **tàmbura**, a brod su nazivali **vapōr a tàmbure**, što je u pučkom govoru glasilo **vapōr na tàmbore**. Velolučani su ovu vrstu broda prozvali **Na tambuč!** U *Rječniku govora grada Korčule* D. Kalogjera, M. Svobode i V. Josipović **tanbuč**, među ostalim, znači 'veliki kotač s lopaticama koji pokreće brod'. Brod na tambuč spominje i Vidović u Pomorskom rječniku. U mletačkom narječju **tambuč** je 'obalni teretni brod'.

Literatura

Baničević, Božo. *Rječnik starinskih riječi u Smokvici na Korčuli*. Žrnovo: Župni ured, 2000.

Benčić, Radoslav. *Rječnik govora grada Hvara - Forske riči i štorije*. Hvar: Muzej hvarske baštine, 2014.

Boerio, Giuseppe. *Dizionario del dialetto veneziano*. Firenze: Giunti, 1998. (pretisak iz 1856.)

Cebalo, Roko. *Razgovori na mrkenti. Stare lumbarajske riči*. Zagreb: vlastita naklada, 2005.

Gavranić, Tomislav. *Rječnik starih blatskih riči*. Split: Naklada Protuđer, 2018.

Kalogjera, Damir & Svoboda, Mirjana & Josipović, Višnja. *Rječnik govora grada Korčule*. Zagreb: Novi liber, 2008.

Luško libro, godišnjak Društva Vela Luka

Milat Panža, Petar. *Rječnik govora Blata na Korčuli*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2015.

Milat Panža, Petar. „Osvrt na jezik Šeparovićeva rukopisa“. U: *Hrvatski narodni život i običaji u Veloj Luci*. Vela Luka 2020., str. 219–300.

Rosamani, Enrico. *Vocabolario giuliano*. Trst: Lint, 1999.

Skok, Petar. *Etimologijski rječnik hrvatskoga i srpskoga jezika I–IV*. Zagreb: JAZU, 1971–1974.

Vidović, Radovan. *Pomorski rječnik*. Split: Logos, 1984.

Vinja, Vojmir. *Jadranske etimologije I–III*. Zagreb: HAZU & Školska knjiga, 1998.–2004.

Vučetić, Šime. *Libro Dubaja Marusa*. Zagreb: Zadružna štampa, 1984.

Žuvela Doda, Branko. *Luške riči*. Zagreb: vlastita naklada, 2011.